

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра лісового та садово-паркового господарства

ПРЕОДЖУО
Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В. *С.В.Г.*
Протокол № 1 від «18» вересня 2019 р.

№518092018

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ

підготовки магістра

спеціальності 205 Лісове господарство
освітньо-професійної програми «Лісове господарство»

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Лісова сертифікація» підготовки магістра галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 205 Лісове господарство, за освітньо-професійною програмою «Лісове господарство».

Розробник: Гетьманчук А. І., доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства, кандидат сільськогосподарських наук.

Рецензент: Коцун Л.О., доцент кафедри ботаніки та методики викладання природничих наук, кандидат біологічних наук, доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри лісового та садово-паркового господарства протокол № 1 від 02. 09. 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ (доц. Кичилюк О.В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією медико-біологічного факультету протокол № 1 від 11. 09. 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (доц. Дмитроца О.Р.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	20 Аграрні науки та продовольство 205 Лісове господарство «Лісове господарство» Магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 5
		Семестр 10-ий
		Лекції 28 год.
		Практичні (семінарські) 14 год.
		Лабораторні _____ год.
ІНДЗ: €		Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 70 год.
		Консультації 8 год.
	Форми контролю: екзамен	

Таблиця 1а

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	20 Аграрні науки та продовольство 205 Лісове господарство «Лісове господарство» Магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 6
		Семестр 12-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 8 год.
		Лабораторні _____ год.
ІНДЗ: €		Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 88 год.
		Консультації 14 год.
	Форми контролю: екзамен	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета вивчення дисципліни полягає в набутті студентами знань з історії розвитку лісової сертифікації як наукової дисципліни, розуміння її суті, механізмів та інструментів державного регулювання лісових відносин в Україні й за кордоном та їх правових аспектів.

У результаті вивчення дисципліни “Лісова сертифікація” студенти повинні знати сучасне значення лісів для довкілля та людської спільноти,

світові тенденції розвитку лісового господарства, поняття про сертифікацію системи ведення лісового господарства та сертифікацію ланцюга постачання продукції, засади та стандарти багатофункціонального ведення лісового господарства, критерії відповідності системи ведення лісового господарства України встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку, основні вимоги лісового законодавства та офіційні нормативні документи, що регламентують порядок ведення лісового господарства. Повинні вміти використовувати у виробничій діяльності міжнародні і національні нормативні документи в галузі лісового господарства, забезпечувати економічно, екологічно і соціально збалансоване ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загальновизнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти повинні будуть знати поняття про сертифікацію системи ведення лісового господарства та сертифікацію ланцюга постачання продукції, критерії відповідності системи ведення лісового господарства України встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку.

До кінця навчання студенти можуть бути здатними виконувати наступні компетенції:

– трактувати та використовувати у виробничій діяльності міжнародні і національні нормативні документи в галузі лісового господарства.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи лісової сертифікації.

Тема 1. Лісова сертифікація як ринковий інструмент.

Передумови виникнення лісової сертифікації. Основні поняття, визначення сертифікації та лісової сертифікації. Міжнародні схеми лісової сертифікації (FSC, ISO, PEFC). Базові елементи та порівняльна характеристика.

Тема 2. Передумови та перспективи сертифікації лісів в Україні та світі.

Схеми функціонування лісової сертифікації. FSC сертифіковані ліси світу. Динаміка площі сертифікованих лісів України. Розподіл сертифікатів ланцюга постачання продукції

Тема 3. Загальна характеристика проекту FSC національного стандарту системи ведення лісового господарства України.

Нормативні основи розроблення проекту FSC. Принципи і критерії системи ведення лісового господарства. Структура проекту FSC національного стандарту системи ведення лісового господарства України. Етапи процесу розроблення проекту. Процес трансферу FSC національного

стандарту системи ведення лісового господарства згідно з FSC принципами і критеріями.

Тема 4. Загальна характеристика проекту національної оцінки ризику контрольованої деревини для України.

Мета та нормативна основа розроблення проекту національної оцінки ризику контрольованої деревини. Структура проекту та основні висновки у розрізі категорій. Етапи розроблення проекту.

Змістовий модуль 2. Практичні особливості реалізації лісової сертифікації.

Тема 5. Процедура коментування, внесення змін та доповнень до проекту FSC.

Розміщення документів на сайті, публічні обговорення. Вимоги до коментування. Порядок опрацювання, завдання по оцінці індикаторів.

Тема 6. Результати національної оцінки ризику контрольованої деревини у розрізі індикаторів категорій.

Зони ризику. Оцінка ризику контрольованої деревини по категоріям та індикаторам.

Тема 7. Верифікаційний аудит лісогосподарських підприємств.

Процес проходження верифікаційного аудиту. Етапи та головні завдання при виконанні аудиту. Основні аспекти верифікаційного аудиту.

Тема 8. Практичний досвід виконання вимог стандартів ланцюжка постачання.

Переваги сертифікації ланцюжка постачання. Оцінка стандартів (перелік). Основні питання при аудиті. Проблеми актуалізації процедур сертифікації. Типові невідповідності виявлені під час аудитів.

Тема 9. Маркетингова платформа B2B FSC Marketplace.

Унікальність маркетингової платформи B2B FSC Marketplace, її переваги. Початок роботи, реєстрація, поради.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи лісової сертифікації.					
Тема 1. Лісова сертифікація як ринковий інструмент.	14	4	1	8	1
Тема 2. Передумови та перспективи сертифікації лісів в Україні та світі.	15	3	2	9	1
Тема 3. Загальна характеристика проекту FSC національного стандарту системи ведення лісового господарства України.	16	4	2	9	1
Тема 4. Загальна характеристика проекту національної оцінки ризику контрольованої деревини для України.	15	3	2	9	1
Разом за змістовим модулем 1	60	14	7	35	4

Змістовий модуль 2. Практичні особливості реалізації лісової сертифікації.					
Тема 5. Процедура коментування, внесення змін та доповнень до проекту FSC.	12	2	2	7	1
Тема 6. Результати національної оцінки ризику контрольованої деревини у розрізі індикаторів категорій.	13	4	1	7	1
Тема 7. Верифікаційний аудит лісогосподарських підприємств.	11	2	1	7	1
Тема 8. Практичний досвід виконання вимог стандартів ланцюжка постачання.	12	3	1	7	1
Тема 9. Маркетингова платформа B2B FSC Marketplace.	12	3	2	7	–
Разом за змістовим модулем 2	60	14	7	35	4
Усього годин	120	28	14	70	8

Таблиця 2а

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи лісової сертифікації.					
Тема 1. Лісова сертифікація як ринковий інструмент.	15	1	1	11	2
Тема 2. Передумови та перспективи сертифікації лісів в Україні та світі.	15	1	1	11	2
Тема 3. Загальна характеристика проекту FSC національного стандарту системи ведення лісового господарства України.	15	1	1	11	2
Тема 4. Загальна характеристика проекту національної оцінки ризику контрольованої деревини для України.	15	2	1	11	1
Разом за змістовим модулем 1	60	5	4	44	7
Змістовий модуль 2. Практичні особливості реалізації лісової сертифікації.					
Тема 5. Процедура коментування, внесення змін та доповнень до проекту FSC.	12	1	1	9	1
Тема 6. Результати національної оцінки ризику контрольованої деревини у розрізі індикаторів категорій.	12	1	–	9	2
Тема 7. Верифікаційний аудит лісогосподарських підприємств.	13	1	1	9	2
Тема 8. Практичний досвід виконання вимог стандартів ланцюжка постачання.	11	1	1	8	1
Тема 9. Маркетингова платформа B2B FSC Marketplace.	12	1	1	9	1
Разом за змістовим модулем 2	60	5	4	44	7
Усього годин	120	10	8	88	14

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема
1.	Розробка проекту національної оцінки ризику контрольованої деревини.

2.	Розробка стандарту для сертифікації системи лісоуправління на відповідність принципам і критеріям схеми сертифікації.
3.	Етапи отримання сертифікату.
4.	Залучення зацікавлених сторін.
5.	Співпраця ЗМІ з сертифікованими підприємствами.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Індивідуальна робота чи індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) студентів (за вибором) передбачає:

- 1) науково-дослідна робота за темою дослідження, підготовка матеріалів та доповідей до наукових конференцій;
- 2) підготовку ілюстративного матеріалу за темами, які вивчаються (виготовлення таблиць, схем малюнків, презентацій);
- 3) написання аналітичного реферату з наступних тем:
 1. Розробка проекту національної оцінки ризику контрольованої деревини.
 2. Розробка стандарту для сертифікації системи лісоуправління на відповідність принципам і критеріям схеми сертифікації.
 3. Етапи отримання сертифікату.
 4. Залучення зацікавлених сторін.
 5. Співпраця ЗМІ з сертифікованими підприємствами.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 3

Поточний контроль (маx = 40 балів)									Модульний контроль (маx = 60 б.)		Загальна кількість балів	
Модуль 1									Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					ІНДЗ	МКР 1		МКР 2
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9				
3	3	3	3	3	3	3	3	3	13	30	30	100

Критерії оцінювання

Усні відповіді оцінюються за такими критеріями:

0,5 бала – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

1 бал – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

1,5 бала – відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на

основі матеріалу лекції та кількох підручників.

2 бали – відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників; аргументоване посилання на додаткові наукові джерела, спеціальну літературу, власні наукові доробки; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних занять. Максимальна кількість балів за виконання практичного заняття – *1 бал*. Практичне заняття може бути оцінене на максимальну кількість балів, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань. За кожне індивідуальне завдання студент максимально може отримати 13 балів:

1 бал – завдання виконано поверхнево.

2 бали – фрагментарне виконання лише частини (25 %) завдання.

3 бали – фрагментарне виконання лише частини (55 %) завдання.

4 бали – фрагментарне виконання лише частини (75 %) завдання.

5 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювальний (відтворення відомостей без чіткого усвідомлення їх суті).

6 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювально-алгоритмічний (частина відомостей відтворена без чіткого усвідомлення їх суті, частина відтворена і пояснена).

7-8 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – евристичний (відтворення відомостей з елементами власних суджень).

9-10 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – пошуковий.

11-12 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – евристичний з елементами пошукового.

13 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Оригінальність. Виражений творчий підхід у роботі над виконанням завдання. Стиль виконання – творчий.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає розв'язання тестових завдань (по 10 шт.) та письмових питань відкритого типу (2 шт.), які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Питання відкритого типу можуть бути у вигляді теоретичних запитань або задач. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється у *2 бали*. Правильна відповідь на теоретичне питання або правильний розв'язок задачі оцінюється у *5 балів*. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за модульну контрольну роботу – *30 балів*

(загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – іспит. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає іспит у письмовій формі. При цьому на іспит виноситься *60 балів*, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для отримання оцінки потрібно набрати певну кількість балів згідно шкали оцінювання.

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Інституційна розбудова лісової сертифікації в Україні / П.В. Кравець, П.І. Лакида, Є.О. Кременецька та ін.; за ред. П.В. Кравця. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 250 с.
2. Лісова опікунська рада FSC [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Лісової опікунської ради FSC. – Режим доступу: <https://ua.fsc.org/ua-ua>
3. Ewald Remetsteiner. Sustainable forest management certification. – Ministerial Conference on the Protection of forests in Europe, Vienna, 2000, p. 153.
4. Swedish FSC standard for forest certification. – The Swedish FSC Council, Uppsala, 1998, p. 28.
5. Stephen Bass. Introducing forest certification. – European Forest Institute, Joensuu, p. 72.
6. Jan Klabbers. Forest certification and WTO. – European Forest Institute, Joensuu, 1999, p. 17.

Акредитовані органи сертифікації лісів в Україні

7. Компанія «СЖС Південна Африка». Офіційний сайт компанії: <http://www.qualifor.sgs.com>;

8. Компанія НЕПКон. Офіційний сайт компанії: www.nercon.net;
9. Компанія «Лесная сертификация». Офіційний сайт компанії: <http://www.fcrt.ru>.

Нормативно-правова

10. Лісовий кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. джерело : сайт ВР України – zakon1.rada.gov.ua – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
11. ДСТУ ISO 14001-97 Системы управления окружающей средой. Состав и описание элементов, руководящие указания по их применению. – К. : Госстандарт Украины, 1997. – 27 с.
12. ISO 14031:1999 Environmental management – Environmental performance evaluation – Guidelines.
13. ISO/TR 14061:1998 Information to assist forestry organizations in the use of Environmental Management System standards ISO 14001 and ISO 14004.

Допоміжна

14. Підліснюк В. Сталий розвиток суспільства: 25 запитань та відповідей. – Тлумачний посібник. – К. : Поліграф-експрес, 2001. – 28 с.
15. Синякевич І. Економіка лісокористування : навч. підруч. – Львів : УкрЛДТУ, 2000. – 396 с.
16. Як громади управляють лісами. Досвід громадського лісогосподарювання у різних країнах світу. – Львів : ТОК “Галицька видавнича спілка”. – 63 с.

Додаткові інформаційні системи

17. International Institute for Sustainable Development: <http://www.iisd.org>.
18. FAO: <http://www.fao.org>.
19. WWF: <http://wwf.panda.org>.
20. Center for International Forestry Research: www.cifor.org.
21. European Forest Ecosystem Research Network: iff.boku.ac.at/efern/
22. www.elsevier.com.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Дайте визначення і розкрийте зміст терміну “сертифікація”.
2. Дайте визначення і розкрийте зміст терміну “лісова сертифікація”.
3. Назвіть та коротко охарактеризуйте основні історичні етапи розвитку лісової сертифікації.
4. Дайте коротку характеристику мети та завдань лісової сертифікації.
5. Яка роль держави в реалізації лісової сертифікації?
6. Назвіть основні складові (суб’єкти) лісової сертифікації та дайте їм коротку характеристику.
7. Розкрийте зміст принципу сертифікації лісових ресурсів і режиму ведення лісового господарства.
8. Розкрийте зміст принципу трансформації негативних зовнішніх економічних, екологічних і соціальних ефектів, що утворюються в процесі лісокористування, у внутрішні екологічні витрати.
9. Розкрийте зміст принципу багатоцільового лісокористування.

10. Розкрийте зміст економічного компонента лісової сертифікації.
11. Розкрийте зміст екологічного компонента лісової сертифікації.
12. Розкрийте зміст соціального компонента лісової сертифікації.
13. Які міжнародні політичні процеси передували формуванню системи критеріїв та індикаторів управління лісами на засадах сталого розвитку?
14. Дайте визначення критеріїв управління лісами на засадах сталого розвитку.
15. Назвіть основні передумови виникнення лісової сертифікації.
16. Дайте визначення та розкрийте зміст лісової сертифікації.
17. Назвіть основні схеми сертифікації лісів та дайте їхню коротку порівняльну характеристику.
18. Коротко сформулюйте особливості сертифікації лісів за схемою Лісової Наглядової Ради (ЛНР).
19. Які передумови та перспективи сертифікації лісів в Україні?
20. Які акредитовані органи сертифікації здійснюють сертифікацію лісоуправління?